№ 127 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 14 1903 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 14 № 127

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատանը մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ» Pour Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 258.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 258.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբական երգեցողութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ֆինանսների մինիստր Ս. Վիտտէ Բաղդադի երկաթուղու մասին. Լրագրական քաղուածներ. Նամակ Նոր-Նախիջեւանից. Նամակներ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սերբիական անցքերը. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Շաբթէ շաբաթ.

ԽՄԲԱԿԱՆ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ուսուցչական ժողովը, որ այս օրերս նիստեր ունէր Թիֆլիսում, առանձին ուշադրութիւն դարձրեց խմբական երգեցողութեան վրա, համարելով նրան մանկավարժական տեսակէտից օգտաւէտ և կրթող մի գործօն։ Ժողովի կարծիքով նպատակայարմար է աւելացնել երգեցողութեան դասերը, սովորեցնել աշակերտներին նօտաներ կարդալը և նօտաներով երգելը, աշխատել գրաւելու աշակերտների մեծամասնութիւնը դէպի երգեցողութիւնը՝ թոյլ տալ մասնակցելու երգեցողութեանը նաև նախկին աշակերտներին և կազմակերպել երգեցողութեան առաւօտներ կամ երեկոյթներ։

Խմբական երգեցողութիւնը, որ առաջ մեզանում կատարվում էր միայն միաձայն, վերջին տասն-տասնհինգ տարվայ ընթացքում սկսեց կամաց-կամաց փոխվել բազմաձայնի. սկզբում այդ փոփոխութիւնը շատ խորթ էր թւում մեր հնաւանդների համար և նոյն իսկ գտնվեցին անձինք, որոնք այդ նորամուծութեան մէջ աշխատեցին տեսնել ինչ որ մի վնաս, մի վտանգաւոր հերձուած, սակայն կեանքը և փորձը և օտարների օրինակը աւելի ուժեղ դուրս եկան և խմբական երգեցողութիւնը ստացաւ ժողովրդականութիւն մեր մէջ։ Ինչպէս յայտնի է, այդ գործի մէջ էր, որ հանգուցեալ Ք. Կարա-Մուրզան ցոյց տուեց կազմակերպողի մեծ հմտութիւն, գործողի աննկուն եռանդ և ժողովրդականացնողի ու քարոզչի անշէջ ոգևորութիւն։

Ճիշդ է, խմբական կանոնաւոր երգը մեզանում դեռ հաստատ կազմակերպութիւն չէ ստացել ոչ մի տեղ, բայց գաղափարը ընդունվել է և ընտելացել։ Այն փորձերը, որ տեղի են ունեցել ժամանակաւորապէս զանազան քաղաքներում և նոյն իսկ գիւղերում, համոզել են բոլորին, որ կանոնաւոր երգեցողութիւնը ժամանակի պահանջ է և որ նա ունի գեղարուեստական և բարոյական նշանակութիւն։ Շնորհիւ խմբական կանոնաւոր երգեցողութեան՝ ժողովրդական երգը, իբրև ժողովրդի սրտի և մտքի ստեղծագործութիւն և արտայայտութիւն, դարձաւ գրաւիչ գեղարուեստական մի գործ, որ ընդունակ է թէ մեծ զուարճութիւն պատճառել մարդկանց և թէ ոգևորել նրան աւելի ևս կատարեալ ստեղծագործութիւնների համար։

Խմբական երգեցողութեան կանոնաւոր ուսումնասիրութիւնը, որի վրա այնքան մանրամասն կանգ առաւ ուսուցչական ժողովը, պէտք է առանձին խնամքի առարկայ դառնայ մեր բոլոր դպրոցներում։ Ժողովը համակրութեամբ վերաբերվելով դըպրոցական հանդէսներ կազմելուն, ցանկութիւն յայտնեց, որ այդ հանդէսների մի նշանաւոր մասը նուիրված լինեն համերգներին և որ այդ հանդէսներին հրաւիրվեն նաև ոչ միայն աշակերտների ծնողները և ազգականները, այլ նաև տեղական հասարակութեան ներկայացուցիչները։ Այդպիսով թէ համերգի պատրաստվող աշակերտները աւելի լուրջ կը վերաբերվեն իրանց գործին, թէ ծնողները կը տեսնեն իրանց զաւակների խելացի զուարճութիւնները և թէ հասարակութիւնը աւելի սերտ կերպով մերձեցում կը զգայ դէպի դպրոցը։

Մեր թեմական դպրոցները, որտեղ արդէն մուտք է գործել խմբական երգեցողութիւնը, մինչև այժմ քաշվում են հանդէսներ և աշակերտական տօներ կատարել և այդ հանդէսներին հրաւիրել ծնողներին ու հասարակութեան ներկայացուցիչներին։

Ուսուցչական ժողովի երգեցողութեան վերաբերութեամբ միաձայն կայացրած որոշումները թող դրդէ նորամուծութիւններ անելու այդ գործի մէջ և մեր թեմական դպրոցներում և առհասարակ ուժեղացնելու խմբական երգեցողութեան այն համակրելի շարժումը, որ նկատվում է մեր մէջ, բայց դեռ շատ անվստահ քայլերով է առաջ ընթանում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐ Ս. ՎԻՏՏԷՆ ԲԱՂԴԱԴԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ՄԱՍԻՆ

Փարիզի «Patrie» լրագրում տպված է ռուսաց ֆինանսների մինիստրի հետ Պետերբուրգ եկած այդ լրագրի աշխատակից պ. Մասսարի խօսակցութիւնը Բաղդադի երկաթուղու ձեռնարկութեան մասին։

—Չէք կարծում, արդեօք, ձերդ բարձր գերազանցութիւն,—հարցրեց պ. Մասսար,—որ ներկայ րոպէում Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի թշնամիները եռանդով աշխատում են ֆրանսո-ռուսական դաշնակցութիւնը քանդելու նպատակներով։

—Դուք շատ փափուկ խնդիր էք շօշափում,—պատասխանեց մի փոքր մտածելուց յետոյ Ս. Իւ. Վիտտէ,—մի խնդիր, որը յարաբերութիւն ունի դէպի մի շատ նշանաւոր պրօբլէմ։ Ես արտաքին գործերի մինիստր չեմ, և ինձ չէ պատահում խօսել արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Բայց քանի որ դուք ակնարկ արիք մեզ անջատելու նպատակով սկսված արշաւանքի վրա, ես կը պատասխանեմ ձեզ բացարձակ։ Այո, տնտեսական հողի վրա աշխատում են մեր փոխադարձ շահերի կօնֆլիկտ ստեղծել... Դուք տեղեկութիւններ ունէք Բաղդադի երկաթուղու ձեռնարկութեան մասին։

—Ես գիտեմ, որ գերմանացիները կօնցէսիա ստացան սուլթանից մի շատ նշանաւոր երկաթուղիական գիծ անցկացնելու համար, որը պէտք է միացնէ Բօսֆորը Բաղդադի հետ։

—Մի շատ նշանաւոր դէպք է, որ գերմանացիներն են ստացել այդ կօնցէսիան, և պէտք է դրա վրա ամբողջ Եւրոպայի ուշադրութիւնը դարձնել, որովհետև դեռ բաւականաչափ յայտնի չեն և հասկացված չեն այն բարդ պրօբլէմները, որոնք կապված են այդ կօնցէսիայի հետ։ Նախ՝ ինչ օգուտ կարող են հանել գերմանացիները այդ երկաթուղուց։ Նրանք իրանց ձեռքը կառնեն ապրանքային երթևեկութեան մեծ մասը Եւրոպայի և Ասիայի միջև։ Ապա, պատերազմի դէպքում, եթէ Անգլիան բռնած էլ ունենայ իր ձեռքի մէջ հաղորդակցութեան ճանապարհները դէպի Եգիպտոսի, այնուամենայնիւ հնարաւոր կը լինի ապրանքների տեղափոխութիւնը նոր երկաթուղիական գծով, որը կը սպառնայ Բրիտանական Հնդկաստանին։ Մինչև անգամ այդ նոյն երկաթուղիական գծի կառուցումը այնպէս է, որ կարող է ստեղծել բազմաթիւ լուրջ բարդութիւններ... Այդ կառուցումը—հսկայական գործ է, որը կը կլանէ հարիւրաւոր միլիօն ֆրանկներ։ Կը նկատեմ հարևանցի կերպով, որ միայն ընդամենը 15,000,000 ֆրանկի ակցիաներ կը թողնվեն և որ մնացած ամբողջ դրամագլուխը կը ստացվի օբլիգացիաներ դուրս թողնելուց... Սակայն գերմանացիները որտեղ կը գտնեն փողի մի այդպիսի գումար։ Մի մասը նրանք կը գտնեն իրանց մօտ, Գերմանիայում. նրանք յոյս ունեն գտնել մնացած ամբողջ գումարը Ֆրանսիայում և Անգլիայում։ Կը համաձայնվե՞ն, արդեօք, ֆրանսիական և ուրիշ դրամատէրերը ստորագրվել այդ օբլիգացիաներին... Ոչ, եթէ նրանց չը տրվի մի առանձին երաշխաւորութիւն. շատ կարելի է—այո, եթէ երաշխաւորութիւն տրվի։ Որպիսին կարող է լինել այդ գրաւականը։ Թիւրքիայի խօսքերը—բաւական չեն։ Մնում է միայն դիմել մաքսահարկերի բարձրացնելուն։ Եթէ կը մեծացնեն այդ մաքսահարկերը, այն ժամանակ դրամատէրերը ի հարկէ կը տեսնեն դրա մէջ իրանց երաշխաւորութիւնը։ Սակայն, Թիւրքիայի մաքսատներին ձեռք տալու համար՝ նախապէս պէտք է Եւրոպայի համաձայնութիւնն ստանալ։ Հարց է ծագում, պետութիւններն արդեօք իրանց համաձայնութիւնը կը տան այդ բանին։ Գերմանիան, Իտալիան և Աւստրիան,—երեքպետեան դաշնակցութիւնը, բնականաբար կտան. այո, Ֆրանսիան հակամիտութիւն է ցոյց տալիս վարվել նոյն կերպով... կը համաձայնվի։ Հէնց այդ է մեզ շատ զարմացնում։ Եթէ ֆրանսիական կառավարութիւնը կը համաձայնվի թիւրքական մաքսահարկերը բարձրացնելուն, բացի դրանից, եթէ նա ուղղակի կամ կողմնակի կերպով կը խրախուսէ ֆրանսիական կապիտա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԹԷ-ՇԱԲԱԹ

Ուսումնական տարին վերջացել էր։

Տարին վերջացած էր նաև մեր թեմական դպրոցներում։

Տեսուչները հոգաբարձութեանը ներկայացնում են տարեկան զեկուցում։ Այդ օրինակ զեկուցումներից մէկի հին սևագրութիւնը պատահմամբ ընկաւ նաև իմ ձեռքը։ Նա այնքան բնորոշ էր և հետաքրքիր, որ ես հատուածօրէն ներկայացնում եմ ձեզ, ընթերցող։

. . . . . .

«Ուսուցչական խմբի կազմը»—190... թւին։

«Մերիսեան Տիգրան—ուսուցիչ հայոց լեզուի, հայկաբան, իր սկզբնական ուսումը ստացել է Գէորգեան ճեմարանում. միջնակարգ դասընթացքը՝ նոյնպէս այնտեղ, բարձրագոյն մասնագիտական հմտութիւնը ձեռք է բերել դարձեալ այնտեղ՝ հմուտ հայկաբանների ղեկավարութեամբ. աւարտել է 1888-ին. եղել է ուսուցիչ Շուշում, Թիֆլիսում, ճեմարանում և մի քանի անգամ Երևանում. ունի լաւ գրիչ. գործին արի է. բաց է թողել ընդամենը 195 դաս՝ տեսչի թոյլտուութեամբ. որպէս ձեռնարկներ ծառայել են իր սեփական աշխատութիւնները, որոնք արժանի են տպագրութեան. խոնարհ է, համեստ, յարգում է վարչութեանը և պատկառանքով է խօսում հոգաբարձութեան մասին. ցանկալի է դասերի թիւը աւելացնել կամ աւագ վերակացութեան պաշտօն տալ...

Ասկամեան Դիմիտրի—ուսուցիչ ռուսաց լեզուի։ Որտեղ է ստացել միջնակարգ ուսման դասընթացքը—յայտնի չէ. եղել է Խարկովի համալսարանում. ռուսերէնից, կարծես թէ, թոյլ է. թողել է 29 դաս, ունի բժշկից վկայական, որ իբր հիւանդ է եղել. միշտ լինում է աշակերտների մէջ. նրանց հետ զրոյցի է բռնվում և կարդալու գրքեր է տալիս. ժողովներում խօսում է համարձակ. դէպի վարչութիւնը վերաբերվում է ծաղրով և հոգաբարձական կազմի մասին խօսում է առանց պատկառանքի. անհրաժեշտ է կամ դասերի թիւը քչացնել կամ առաջարկել հեռանալ դըպրոցից.

Դարպասեան Սեդրակ—ուսուցիչ թւաբանութեան և բնագիտութեան՝ բարձր դասարաններում, ընկեր է Ասկամեանցին. խոյս է տալիս իր ընկերակիցների հետ յարաբերութիւններ ունենալուց. սիրահար է թատրոնի. աշակերտների մէջ առանձին առաջադիմութիւն չէ նկատվում. հրաժարվեց մասնակցելու այն համեստ ընծայաբերութեանը, որ պատրաստեց խումբը մատուցանելու սրբազան առաջնորդին նրա տօնախմբութեան օրը. դրա հետ ինչպէս վարվելը թողնում եմ հոգաբարձութեանդ տրամադրութեանը...

Մարգարեան Սահակ—ուսուցիչ վայելչագրութեան, գեղագրութեան և նկարչութեան. աշակերտները զարմանալի առաջադիմութիւն են ցոյց տուել. բաց է թողել 102 դաս, որովհետև պատրաստում էր գեղագրութեան ձեռնարկ. իր խորհուրդներով միշտ օգնում է տեսչին և նրան զգուշացնում վտանգաւոր ուսուցիչներից, սիրված է իր ընկերներից և չէ սիրում աշակերտներից նրանց, որոնք դասից դուրս հարցերով են հետաքրքրվում. տալ նրան վերակացութիւն կամ մանկավարժական ժողովների քարտուղարութիւն։

Գասպարեան Աւետիս—ուսուցիչ կրօնի, գերմաներէնի և մարմնամարզութեան. աստուածաբան, աւարտել է Գերմանիայում. աշակերտների մէջ քարոզում է բարոյականութիւն և հնազանդութիւն. մանկավարժական ժողովներում գրեթէ միշտ վարչութեանս պաշտպանն է. առանձին յարգանքով է վերաբերվում դէպի սրբազան առաջնորդը և հոգաբարձութեանը. տալ նրան նաև ալգեբրայի դասեր։

Սարօյեան Թորոս—ուսուցիչ աշխարհագրութեան, հայոց մատենագրութեան և գծագրութեան, իր միջնակարգ ուսումը աւարտել է Գէորգեան ճեմարանում. ունի սահուն ոճ. հեռատես է, խոհեմ և լռակեաց. մեծ կապեր ունի հասարակութեան մէջ. լրագիր չէ կարդում և օգնում է տեսչին իր խորհուրդներով. պէտք է աւելացնել ռոճիկը։

Կօրօյեան Արշակ — ուսուցիչ ռուսաց պատմութեան և այլն. համալսարանական, չունի պատմական հմտութիւն, թղթակից է լրագրի, մասնակցում է զանազան ներկայացումների. հպարտ է, շատախօս և անհամեստ. եկեղեցի գրեթէ չէ այցելում. կարող է վատ ազդեցութիւն ունենալ աշակերտների վրա. անհրաժեշտ է կամ արձակել կամ ուսուցչական և հոգաբարձական խառն ժողովի ներկայութեամբ նկատողութիւն անել նրան։

Դաւթարեան Սերովբէ — ուսուցիչ կրօնի, հայոց պատմութեան և վերակացու. ինքնուս, մեծ պաշտօնով. ոչ մի դաս բաց չէ թողել. այս տարի ամուսնացաւ մեծ. պ. հոգաբարձու Աղասեանի օրիորդի հետ. սիրում է հագնել շապիկ և եկեղեցում երգել. պահել՝ նախօրօք քահանայ ձեռնադրելով։

Կազմարարեան Թադիանոս—ուսուցիչ հոգեբանութեան. աշակերտել է Գէորգեան ճեմարանում Ս. Մանդինեանին. իր համոզմունքներով գլխովին համապատասխանում է դպրոցիս ուղղութեանը. նա ընկեր է եղել Կարապետ վարդապետի. ունի խօսելու տաղանդ և մեծ ազդեցութիւն ուսուցիչներից շատերի վրա. տալ նրան «ուսումն Սուրբ Գրոց դասերը» և նպաստ՝ ամառը ճանապարհորդելու դէպի Գերմանիա։

Թոռնիկեան — ուսուցիչ երկրաչափութեան, Ռուսաստանի աշխարհագրութեան. գիմնազիաւարտ. մեծամիտ, թողել է առանց տեսչի թոյլտվութեան 36 դաս։ Գաղտնի պարապում է բանաստեղծութեամբ և ման է գալիս օրիորդների հետ. ընդունակ է, բայց ինքնասած. գրեթէ չէ մասնակցում ուսուցչական ժողովներին և, երբ ես նկատում եմ, ասում է միշտ մի և նոյնը «да вы глупостями заняты, мнѣ некогда». առնել խառն ժողովի նկատողութեան։

Ուզունեան Մարգար — դրագարանապետ և վերակացու—բարեկամ և ընկեր է Թոռնիկեանին, արտաքսել...

. . . . . .

Պ.պ. Ասկամեան, Դարպասեան և Կօրօյեան հեռացվեցին դպրոցից...

Աշակերտները ափսոսում էին, որ կորցրին իրանց լաւ ուսուցիչներին։

Բայց մի՞թէ ընդունակ է աշակերտը ճանաչել իր լաւ ուսուցչին...

Սատրա-Կէտ

լիստներին և կաշխատի տրամադրել նրանց սատարագրվելու Բաղդադի երկաթուղու ձեռնարկութեան համար, այն ժամանակ տեսա թէ ինչ կը պատահի. աշխատանքները սկսված կը լինեն, բայց նրանք երբէք չեն աւարտվի, և գերմանական ու ֆրանսիական դրամատէրերը կը կորցնեն իրանց դրամագլուխները։

—Դուք չէք հաւատում, ձերդ բարձր գերազանցութիւն, Բաղդադի երկաթուղու աջող աւարտմանը։

—Ես ասում եմ ձեզ, որ այդ երկաթուղիական գծի կառուցումը չի իրագործվի։ Իսկ եթէ Ֆրանսիացիների խնայողութիւնները անվերադարձնալի կերպով կը թափվեն այդ անդունդի մէջ, եթէ ստորագրվողներից շատ հազարաւորներ կը սնանկանան, այն ժամանակ ի կատարումն դժբաղդութեան, մի քանիսները կը սկսեն հաւատացնել, թէ Ռուսաստանն է մեղաւորը, որ այդ բանը պատահեց։ Ինչ էլ որ լինի, դրա առաջը պէտք է առնել։

—Նշանակում է Ռուսաստանը դիտաւորութիւն չունի իր համաձայնութիւնը տալ կապիտալիստների ցանկացած երաշխաւորութիւնը առեղծելու համար, այսինքն որ բարձրացնվեն Թիւրքական մաքսադրոյքները։

—Ենթադրենք, որ Ռուսաստանը կը զիջէ և, ինչպէս ուրիշ պետութիւնները, կը մտնի կազմակերպվող սինդիկատի կազմի մէջ։ Բայց դուք պէտք է գիտենաք, որ ձեռնարկութեան իսկական ղեկավարութիւնը իր ձեռքն է առնելու Գերմանիան, որը և օգուտ կը քաղէ բոլորից։ Մենք չենք կամենում, որ մեզ յիմարացնեն։ Միւս կողմից, եթէ մենք կը տանք վերոյիշեալ համաձայնութիւնը, իսկ ձեռնարկութիւնը փուլ կը գայ, այն ժամանակ մեզ վրա ծանր պատասխանատւութիւն կ'ընկնի սնանկացած դրամատէրերի առջև։ Ես չեմ կամենում ինձ վրա առնել մի այդպիսի պատասխանատւութիւն։

—Կարող էք, ձերդ բարձր գերազանցութիւն, ասել ինձ, թէ ինչու Ֆրանսիական կառավարութիւնը համաձայն չէ գործում ռուսաց կառավարութեան հետ մի այդքան նշանաւոր հարցի մէջ, մինչդեռ երկու ազգերի շահերը համանման են։

—Ես ստած կը լինէի, եթէ ասէի ձեզ, որ ես այդ բանը գիտեմ։ Ես չեմ կարող հասկանալ, թէ ինչ շարժառիթներ ունի Ֆրանսիան իր քսակով օգնութիւն հասցնելու համար մի ձեռնարկութեան, որը նախ՝ գերմանական է, երկրորդ—հակառուսական է և վերջապէս կապված է մի այդպիսի ահագին րիսկի հետ։ Նախազգուշացնելով Ֆրանսիացիներին, որոնք խնայողութիւններ ունեն և պատրաստ են տալ իրանց դրամները այդ ձեռնարկութեան համար, դուք մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէք ձեր հայրենիքին։ Իմ դեւիզն է. «երբէք չը տալ»։ Դուք գիտէք այժմ ճշմարտութիւնը։

—Թոյլ տուէք ինձ կրկին մի հարց տալ։ Թէ տնտեսական հողի վրա և թէ շատ ուրիշ բաներում այժմ շատ ինտրիգներ են լարում Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի դէմ. աշխատում են զինաւորել Ֆրանսիան Ռուսաստանի դէմ։ Արդեօք, գուշակում էք, ձերդ բարձր գերազանցութիւն, դրա պատճառները։

—Դատաստանական գործերում յաճախ ղեկավարվում են «Որոնեցէք կին» դեւիզով։ Իսկ այս դէպքում կարելի է ասել. «Որոնեցէք փողը»։

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՐՈՑԱԽՕՍՆԵՐ

Հրաշալի են լրագրական բարոյախօսները, երբ կանգնում են օրինաւորութեան, առաքինութեան, անշահասիրութեան բարձրութեան վրա և շանթեր են արձակում աջ ու ձախ։ Շանթեր, որոնք պիտի խորտակեն ամեն վատ, ստոր բան։ Շանթեր, որոնք պիտի մաքրեն բարոյական մթնոլորտը։

Եւ երբ տեսնում էք այդ եռանդը, շանթերի այդ տարափը, պէտք է իմացած լինէք, որ իրանք, այդ լրագրական բարոյախօսները, չափազանց անշահասէր են, չափազանց բարձր են պահում մարդկային նուիրական զգացմունքների սուրբ դրօշակը։

Աւաղ։ Լուսնի տակ գործը շատ քիչ է համապատասխանում խօսքին։ Մենք ապրում ենք առևտրական դարում։ Առևտուրը, նիւթական շահը շատ ու շատ անգամ է ծաղրում բարոյական քարոզները, արտամազդային կայծակները։ Տպագրական խօսքը սկզբունքով, էութեամբ ոսկէ հորթի թշնամին պիտի լինի։ Բայց քանի անգամ է նա նոյն այդ հորթի ցանցերի մէջ ընկնում, քանի անգամ է նրա հետ կոմպրոմիս առեղծում և իր անդրանկութիւնը ոսպի ապուրով ծախում։

Մի օրինակ։

Բագւում բացվել է «Բուֆֆ» անունով մի այգի։ Բագւում էլ հրատարակվում են երեք լրագիրներ։ Այդ երեք լրագիրները միաբերան վկայում են, որ «Բուֆֆը» մի կեղտոտ հիմնարկութիւն է, ոսկեզօծած մի ժահահոտ փոս։ Բագուի երեք լրագիրներն էլ ֆելիէտոններ, նկատողութիւններ են տպում, յարձակվում են այդ անառականոց—այգու վրա, շանթ ու կայծակ են թափում։

Գեղեցիկ բան։

Բայց նայեցէք մեդալի միւս երեսին։ Նոյն այդ լրագիրները ամեն օր ահագին տառերով, առաջին երեսի վրա, յայտարարութիւններ են տպում այդ նոյն իսկ կեղտոտ «Բուֆֆի» մասին։

Յայտարարութիւնների նպատակն է գրաւել մարդկանց, տարածել մի գործ։ Դրա համար էլ փող են վճարում։ Եւ Բագուի երեք լրագիրները հլու կամակատարութեամբ են վերաբերվում փողի պահանջին. տպում են այն ամենը, ինչ կայ յայտարարութեան մէջ, տպում են այնպիսի ճաշակով, որ մարդիկ նկատեն, կարդան, գրաւվեն։ Եւ ապա այդ լրագիրների աշխատակիցներից մէկը հագնում է Երեմիայի պատմուճանը և արտասուք ու անէծք է թափում «Բուֆֆ» բաց անողների, «Բուֆֆի» մէջ քէֆ անողների վրա։

Դա մի կեղտոտ փոս է, ասում են։ Այո, բայց ինչու դուք փող էք վերցնում այդ կեղտոտ փոսից և ձեր լրագիրների առաջին երեսին խոշոր տառերով րեկլամներ ու գրաւիչ խոստումներ էք տպում։ Հասարակութիւնը ապականվում է «Բուֆֆ» այգու մէջ։ Այո, բայց հասարակութեան մէջ ո՞վ է տարածում «Բուֆֆի» հմայքները, եթէ ոչ ձեր լրագիրները։ Կռուեցէք այդ կեղտի դէմ ոչ միայն խօսքով, այլ և գործով։ Մի բազմեցնէք «Բուֆֆը» խոշոր տառերով առաջին երեսի վրա։ Դէն շպրտեցէք այն փողը, որ բերվում է ձեզ ապականող այգին մարդկանց գրաւելու, խաբելու համար։ Եթէ անառականոցը չի համարձակվի դիմել լրագրի օգնութեան՝ իր զզուելի գոյութիւնը րէկլամ անելու համար, այնպէս արէք, որ մի և նոյն կերպով չը համարձակվի դիմել ձեզ ոսկեզօծած, դիմակաւորած անառականոցը։

Բնական պիտի լինէր այսպիսի հասարակ, տարրական բաներ ասել լրագրական բարոյախօսներին։ Բայց փորձեցէք ասել, և նոյն այդ բարոյախօսները կը քարկոծեն ձեզ։ Ո՞րպիսի վայրենի հասկացողութիւն ունիք դուք, կասեն այդ շանթառաք Արամազդները։ Յայտարարութիւնը ուրիշ բան է, լրագրի բովանդակութիւնը՝ ուրիշ. այստեղ առևտուր է, այնտեղ անտեսական գործ է, այնտեղ դրօշակ, սրբութիւն, պաշտամունք և այլն և այլն։

Առևտուր, շահ։ Այո, ճիշդ է դա։ Եւ ահա գրականութեան, գաղափարական գործի մէջ ներս խուժած այդ շահը, այդ դրամը հարկադրում է, որ անբարոյականութիւնը կէս վերշոկանոց տառերով, աչքի զարնող ու գրգռող խոստումներով յաղթանակում է լրագրի ճակատին, իսկ երրորդ կամ չորրորդ երեսում, մանր տառերով, բարոյախօսներից մէկը արտասուք կը թափէ այդ իսկ յաղթանակող անբարոյականութեան վրա։

Հրաշալի պատկեր։ Պահպանված է բարոյախօսների անմեղութիւնը և մի և նոյն ժամանակ լրագրի անդուկում էլ կայ անիրաւ մամոնան։ Ոչ ոք իրաւունք չունի մի փոքրիկ զըրկանք պատճառել իր գրպանին՝ գոնէ մի թեթև ձևով գործնականապէս ցոյց տալու համար իր գարշանքը դէպի անբարոյականութիւնը։

Իսկ խօսել… Օ՛, խօսել կարելի է որքան կամենում էք։ Բայց հասարակութիւնը կը լսէ բարոյախօսներին։ Ո՛չ, նա էլ կը վարվի այնպէս, ինչպէս լրագիրն է վարվում. կը կարդայ երեմիականները և կերթայ «Բուֆֆ»։ Ջէ որ լրագիրը այդպէս է ուզում. ամեն առաւօտ խոշոր րէկլամներ է խրում ընթերցողի աչքը և ապա շաբաթը կամ երկու շաբաթը մի անգամ կասէ ընթերցողին, թէ վատ տեղ է այդ «Բուֆֆը»։

Շահը խեղդում է, շահը կլանում է։ Լրագրական բարոյախօսները ծիծաղելի են դառնում։

Ո՞վ չէ այժմ աքացի տալիս Վէլիչկօին. ո՞վ չէ աշխատում այդ տխրահռչակ գրողի բարոյական այլանդակութիւնը պարզելու։ Բայց անցեալներում նոյն այդ Վէլիչկօի հովանաւորութեամբ և առաջաբանով հրատարակվեց «Удавы» անունով մի կեղտոտ վէպ, ուղղված հայերի դէմ։ Այդ կեղտոտ գրուածքի յայտարարութիւնը ուղարկվեց բոլոր կովկասեան լրագիրներին և ամենքը տպեցին, այսինքն նպաստեցին այդ կեղտոտութեան տարածման։

Շահ է, ինչ արած։ Շահը հայր ու մայր չէ ճանաչում։ Коммерція։

Բայց էլ ինչու համար են լրագրական բարոյախօսները։ Ինչու են կուրծք ծեծում, ինչու են արտասուք կաթեցնում… Ասա, ով իմաստուն Էդիպոս…

Լ.

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

Մայիսի 25-ին

Մեր թեմական դպրոցի հոգաբարձութիւնը իր վերջին ժողովներից մէկում հետևեալ կանոնը սահմանեց. աւելացնել ուսուցիչների ռոճիկները այսպէս. ծառայութեան առաջին հինգ տարուց յետոյ՝ ռոճիկները բարձրացնել 10%. երկրորդ հինգ ամեակը լրանալուց յետոյ՝ 20% (պարզ տոկոսով). վերջապէս, դարձեալ հինգ տարի անցնելուց յետոյ՝ 30%, որը և սահման կը լինի։

Որոշումը համակրելի է։ Ուրախալի է տեսնել, որ հոգաբարձական նոր կազմը (թէև անդամների մեծամասնութիւնը՝ 6 հոգուց 4-ը՝ հին է վերընտրված) եռանդով է կպչում գործին և աշխատում է, առաջին ժողովից իսկ, բարեփոխութիւններ մտցնել դպրոցի ներքին կեանքի մէջ։ Մեր դպրոցը շատ բանի կարօտ է, նորոգութիւնների զգալի պէտք ունի։ Յոյս ունենանք, որ պ.պ. հոգաբարձուները միայն վերոյիշեալ «րէֆօրմով»—ինչպէս անուանեց տեղիս ռուս լրագրներից մէկը—չեն բաւականանայ, այլ կը հոգան դպրոցի ուրիշ շատ կարիքներն ևս։

Բայց անուշադիր է թողնված մի շատ կարևոր խնդիր։ Խնդիրը կողմնակի գործին չը վերաբերվող հարց չէ. նա շատ սերտ կապված է նոյն այդ որոշման՝ ուսուցիչների ռոճիկները աւելացնելու կանոնի հետ։ Նա կարևոր, անհրաժեշտ խնդիր է։ Բայց հոգաբարձութեան կողմից ի նկատի չէ առնված։

Ի՞նչ խնդիր է դա։ Այդ՝ ուսուցիչների ռոճիկների տարբերութիւնն է. պատրաստական դասարանների ուսուցիչը իւրաքանչիւր դասի համար տարեկան ստանում է 40 ր., իսկ իսկական դասարանների դասատուն՝ 60 րուբլի։ Ինչու։

Արտաքուստ, ի հարկէ, պարզ կարելի է բացատրել սրա պատճառը. այն է՝ դասարանների ուսուցիչները աւելի շատ են աշխատում, աւելի դժուար առարկաներ են աւանդում. մինչդեռ նախակրթարանների դասատուների գործը՝ այլ է, համեմատաբար հեշտ է անցնում։ Ուրեմն՝ վարձատրութիւնը պէտք է համապատասխան լինի աշխատանքին։

Մտէք բարձր դասարաններից մէկը, օրինակ, երրորդ կամ չորրորդ։ Աշակերտները հասակն առած, գիտեն սեր սպիտակից զանազանել, ընդունակ են շատ թէ քիչ հասկանալ ուսուցիչների ասածները։ Նրանք հանգիստ նստած են իրանց տեղերում, աղմուկ չեն հանում, ուսուցչի ջղերը չեն գրգռում։

Թողէք այժմ դասարանը և անցէք պատրաստականներից մէկը։

50—70 աշակերտներ երկար շարքերով տարածված են դասատան երկարութեամբ։ Ի՞նչ են այդ երեխաները։ Մեծ մասը աղքատ, ռզէտ ծնողների զաւակներ. քանիսներն են դրանցից բարոյապէս ապականված ընտանիքներից. յաճախ «տականքներից» դուրս եկած և իրանց այդ միջավայրերին յատուկ հայհոյանքների, լրբութիւնների մեծ պաշարով դպրոց մտած։ Այսպիսիներին պէտք է բան սովորցնել, կրթել։ Ի՞նչ անէ ուսուցիչը, ո՞ր մէկին դաս հարցնէ, խրատ տայ. որքան պատ-գլուխներ կան, որոնց մէջ փոքրիկ բան մտցնելու համար հարկաւոր է ահագին աշխատանք թափել, համբերութիւնից դուրս գալ։

Բայց ինչը պէտք է աչքի առաջ ունենալ, աշխատանքը թէ աշխատողի անձնաւորութիւնը, անկախ նրա տուած վաստակից։

Եթէ առաջին սկզբունքն ընդունելու լինենք՝ պէտք է պատրաստականների ուսուցիչները ռոճիկները բարձրացնել, իսկ եթէ երկրորդ տեսութեամբ ղեկավարվենք՝ սխալ խտրութիւն արած կը լինենք։ Բայց ինչու վերջին դէպքում, երբ ուսուցչի կրթութեան չափն ենք գնահատում, նախակրթարանների ուսուցիչների համար սահմանած ռոճիկները չաւելացնել և դասատուութեան չը հրաւիրել այնպիսիներին, որոնք դասարանի ուսուցիչների ունեցած կրթութեան հաւասար գիտութիւն ձեռք բերած լինին։

Մ. Վ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Կարս, յունիսի 11-ին

Որպէս զի ապացուցած լինեմ, թէ «Մշակի» 82-րդ համարում իմ գրած թղթակցութիւնը ոսկեջրած արծաթների մասին զրպարտութիւն չէ եղբարք Ղօնդաղչեանների դէմ և մասամբ էլ բաւարարութիւն տալ կարողանամ այդ հարցի առիթով ինձ դիմող բազմաթիւ հետաքրքրվող անձանց՝ պարտք եմ համարում, թէպէտ ուշ, յայտնել հետևեալը։ Անցած ամսի 20-ին Կարսի հաշտարար դատաւորը, քննելով ոսկու տեղ ծախվող ոսկեջրած թիւրքական արծաթ դրամների գործը, պ.պ. Մանուկ Ղօնդաղչեանին և Աբէլ Բեանդարեանին դատապարտեց իւրաքանչիւրին երկու ամիս բանտարկութեան՝ նախամտածած և խարդախ կերպով ոսկեջրած արծաթները իսկական ոսկու փոխարէն ծախելու համար։

Ն. Նոհրատեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Լայպցիգ, մայիսի 18-ին

«Մշակի» ընթերցողներին յայտնի է արդէն, որ Գերմանիայի հայ ուսանողները տալիս են զանազան երեկոյթներ, կազմում են հասարակական ժողովներ (կօնֆերանսներ) գերման ազգին հայերի հետ լաւ ծանօթացնելու. նրանց ունեցած վատ կարծիքը վերացնելու համար։ Սակայն միւս կողմից տեղի ունեն երբեմնակի դէպքեր, որոնք իրանց բէտալ բնաւորութեամբ աւելի է ներգործական դեր կատարում նրանց դէպի հայերն ունեցած կարծիքը վատացնելուն։ Ահա բանը ինչումն է։

Ջէք գտնի տեղս մի ուսանող, թող լինի դա նոյն իսկ հարիւրաւոր րուբլիներ ստացող, որը պարտքեր չունենայ։ Ուսանող և պարտքեր. կարծես թէ դրանք իրար հետ շաղկապված բառեր են և մէկը առանց միւսի անհասկանալի. գրքեր պարտքով, չորեր պարտքով, սենեակ, ճաշարան պարտքով, ամեն ինչ պարտքով։ Եւ դա շատ բնական էլ է չափած կարած ամսականներ ստացող ուսանողի համար, որովհետև նա միանգամից անկարող է, դիցուք, մի ձեռք հագուստ առնել, որի համար նա պարտաւոր է իր մի ամսականը զոհել։ Ժամանակի ընթացքում և մաս-մաս վճարելով միայն կարող է ներկայ պայմաններում ուսանողը պահել իր գոյութիւնը։ Այդ բանը շատ լաւ գիտեն տեղիս վաճառականները և սկզբներում նրանք առանց տատանվելու բաց են եղել թողնում ուսանողների պահանջելիք իրերը ամսական վճարելիքով, իսկ այժմ գործը բոլորովին ուրիշ կերպարանք է ստացել. «Մենք չենք հաւատում արտասահմանցիներին, մենք չենք հաւատում հայերին և վերջապէս մենք ոչ մի երաշխաւորութիւն չունենք մեր ձեռքում ձեզ հաւատալու»։ այսպէս ասող վաճառականը սկսում է բաց անել հաշուէմատեանը և ներկայացնում իր հաշիւը. «X. Y. Z. և այլն, ահա բոլորն էլ հայեր են»։ Եւ իրաւ, այս բոլորն էլ պարտական են ահագին քանակութեամբ փող. X-ը ահագին հարստութիւն ունեցող հօր զաւակ է. իսկ Y-ը և Z-ը ահագին ռոճիկ ստացող պաշտօնեաներ են, հապա ինչու համար են նրանք այսպէս անտարբեր վարվում իրանց պարտքի նկատմամբ։ «Ես, ասում է վաճառականը դառնացած, ասել եմ իմ բոլոր ընկերակիցներիս, որ ապառիկ ձեզ ոչինչ չը տան, բայց դեռ դա բաւական չէ, մտադիր ենք մեր համայնքի ժողովի նիւթ դարձնել այդ և պարտաւորացուցիչ իւրաքանչիւրի համար. այդպիսի վարմունքը պատուաւորութիւնից զուրկ մարդկանց է յատուկ»։

Ուզում եմ մի բան ասել, սակայն ինչ կարելի է ասել լոյսի պէս ճշմարտութեան դէմ և վաճառականների նախատինքները կուլ տալով, գլուխդ քաշ գցած դուրս ես գալիս խանութից մի ուրիշ տեղ դիմում և դարձեալ նմանօրինակ անախորժ երևոյթների պատահում։

Պարոններ, իմացէք վերջապէս, որ այդ փաստերն են մասամբ պատճառ այն տխուր կարծիքի, որը կազմել է մեր ազգի մասին գերմանացի ժողովուրդը։ Բաւական չէ միայն ցանկանալ իր հայրենիքի պատիւը բարձրացնել, այլ հարկաւոր է գործով էլ ցոյց տալ։

Թող այն ուսանողները, որոնք իրանց ուսանողութեան ժամանակ պարտքեր են արել և այժմ պաշտօնի մէջ են, բարեհաճեն իրանց պարտքերը ուղարկել։ Հակառակ դէպքում մնում է այդ մարդկանց անունները հրապարակով հանել և հասարակական արդար դատաստանին յանձնել։

Իսկ այն պարոններին, որոնք որ սովորում կամ մտադիր են սովորելու գալ, մենք խորհուրդ կը տանք. ամսականների մի փոքրիկ մասը առաջ կամ յետ ստանալ՝ ի հարկէ միանուագ և դրանով հոգալ իրանց ոչ-առօրեայ ծախսերը. այդպիսով նրանք թէ էժան կը լինեն գնած իրանց կարևոր իրերը և թէ այսպիսի կարծիքներ չեն լինի առեղծած։

Ուսանող-երկրագործ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Համաձայն նորերումս հրատարակված Բարձրագոյն հրամանի՝ այս տարվայ յուլիսի 1-ից Բաթումի և Արդուինի գաւառներից կազմվում է Բաթումի առանձին շրջան, որ ենթարկված կը լինի Բաթումի զինուորական նահան-

գապետի իշխանութեան: Զինուորական նահանգապետի բնակութեան մշտական տեղը կը լինի Բաթում քաղաքը: Բացի Բաթումի և Արդուինի գաւառներից՝ Քութայիսի նահանգի կազմից, նոյն յուլիսի 1-ից, բաժանվում է նաև Սուխումի գաւառը, որ կենթարկվի կովկասեան կառավարչապետի անմիջական իշխանութեան: Բաթումի շրջանում և Սուխումի գաւառում կը լինի զինուորական—ժողովրդական կառավարութիւն: Քութայիսի նահանգում, որի տարածութիւնը կրճատվում է կիսով չափ, կը մտցնվի քաղաքացիական վարչութիւն:

—

Համաձայն միջնորդութեան կովկասեան բժշկական ընկերութեան՝ կովկասեան գլխաւոր վարչութիւնը թոյլ տուեց ուղարկելու և բաժանելու Կովկասի զանազան տեղերի ազգաբնակութեան մի բրօշիւր՝ թարգմանված տեղական լեզուներով, որ կրում է «Հրահանգ ջրախեղդներին ուշքի բերելու և խեղդվողներին ազատելու մասին» վերնագրով:

—

Ուսումնարանական պիտոյքների ցուցահանդէսը, որ կազմված էր ուսուցչական համաժողովի առիթով, յունիսի 13-ից բացվեց նաև հասարակութեան համար: Ցանկացողները կարող են այցելել ցուցահանդէսը առաւօտեան ժամի 10-ից մինչև 2-ը:

—

Անդրկովկասեան մանկաբարձական ինստիտուտում այս տարի իրանց ուսման ընթացքն աւարտեցին 43 աշակերտուհիներ, որոնցից 40-ը ստացան առաջին կարգի, իսկ 3-ը երկրորդ կարգի վկայականներ: Բացի սրանցից աւարտման վկայականներ ստացան և 12 օրիորդներ, որոնք վերջնական քննութիւն էին տալիս ինստիտուտում, նրանցից մէկը ստացաւ առաջին կարգի, իսկ 11-ը երկրորդ կարգի վկայականներ:

—

Թիֆլիսում վարակիչ հիւանդութիւններն այնքան պակասել են, որ վարակիչ հիւանդութիւնների քաղաքային հիւանդանոցը համարեա դատարկ է: Ուշադրութեան առնելով այս հանգամանքը՝ քաղաքային բժշկական—սանիտրական խորհուրդը երէկ, յունիսի 13-ին, մի խորհրդակցութիւն կազմելով՝ քննեց այն հարցը, թէ չը պէտք է ընդունել, արդեօք, այդ հիւանդանոցում և ուրիշ, ոչ վարակիչ հիւանդութիւններ ունեցողների:

—

Յունիսի 12-ին մի առանձին պատգամաւորութիւն՝ կազմված Թիֆլիսի քաղաքագլուխ իշխան Ն. Վ. Արղութեանից, ուպրավայի անդամներ իշխան Ջերքեզովից և Կօկչաևվից, ձայնաւորներ Օստրագօրսկուց, Բաբօվից, իշխան Բէհբուդեանից և իշխան Միքելաձէից, Թիֆլիսի դումայի յանձնարարութեամբ ներկայացաւ պ. Արամեանին և շնորհակալութիւն յայտնեց նրա արած նուիրատուութեան համար՝ Թիֆլիսի քաղաքի օգտին:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի ուսման ընթացքը աւարտեցին իգական գիմնազիօնում 15 հոգի, որոնցից 8-ը հայուհի, 6-ը ռուս և մէկ հրէուհի: Ռուս աշակերտուհիներից մէկը ստացաւ արծաթէ մեդալ: Արական գիմնազիօնը աւարտեցին 30 հոգի և 6 հոգի էլ «էկստեռն եր». աւարտողներից 16-ը հայ էին, 16-ը ռուս, 3 վրացի և մի թուրք: Ոսկէ մեդալի արժանացան 2 հայ և մէկ ռուս. իսկ արծաթէ մեդալի արժանացան 1 հայ և 3 ռուս: Ուսուցչական սեմինարիան աւարտեցին 13 հոգի, որոնցից 5 հայ էին, 3 թուրք, 2 ռուս, 2 վրացի և 1 յոյն, որոնք ստացան 200 րուբլի պարգև: Հայոց թեմական դպրոցը աւարտեցին 11 հոգի: Իսկ Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը աւարտել են լսարանական մասը 13 հոգի:»

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Յունիսի սկզբներին սպանեցին հասարակաց տուն պահող մի հայի: Յունիսի 7-ին գիշերվայ ժամը 12—1-ին անյայտ չարագործները յարձակվում են Նորք քաղաքամասի ճանապարհին—Նորքեցի մի երիտասարդի վրա և երկու գնդակի հարուածով գետին գլորում ու իրանք աներևութանում: Սպանվածը իր վարվառն գործունէութեամբ և քաջութեամբ յայտնի էր ամբողջ քաղաքին: Միւս օրը, 8-ին, Վօկզալի ճանապարհին, օրը ցերեկով (երեկոյեան ժամը 6—7-ը) թուրքերը սպանել են մի մալական կառապանի և անյայտացել:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ

—

Սերբիական դաւադիրները, նրանց պատմածներին նայելով, ամենեւին մտադրութիւն չունէին սպանել Ալէքսանդր թագաւորին, այլ կամենում էին միայն ստիպել, որ նա հրաժարվի գահից: Հետաքրքիր է այն երեք օֆիցերներից (գնդապետ Պօպօվիչ, կապիտան Կօստիչ, և պօրուչիկ Գրուիչ) մէկի պատմութիւնը, որոնք Բէլգրադից գնում էին մէկ վագօնում միասին «Pester Lloyd» լրագրի թղթակցի հետ: Այդ երեք օֆիցերները Ժընէվ էին գնում, որպէս նոր թագաւորի սվիտայի անդամներ:

—Ես խնդրում եմ ձեզ,—ասաց օֆիցերը ունգարական ժուռնալիստին, — հրատարակել բոլորը, ինչ որ ես ձեզ կը պատմեմ: Երբ մենք ներս մտանք կօնակը, մենք բռնեցինք թագաւորի գեներալ-ադիւտանտ Լազար Պետրօվիչին և հրամայեցինք տանել մեզ թագաւորի մօտ, որովհետև մենք կամենում ենք ստիպել նրան հրաժարվելու գահից: Պետրօվիչը ման էր ածում մեզ պալատի ամեն կողմը մեզ մոլորեցնելու համար և հնարաւորութիւն չէր տալու, որ մենք գտնենք թագաւորի ննջարանը: Այդ ժամանակ կօնակում մեծ աղմուկ բարձրացաւ: Մեր մարդիկը զբաղված էին գվարդիան զինաթափ անելով, որի ժամանակ շատ անգամ հրացանաձգութիւն եղաւ: Մենք սկսեցինք համբերութիւնը կորցնել. մենք նկատեցինք, որ Պետրօվիչը մեզ յիմարների տեղ է ընդունում:

—Հանաք մի անիր,—ասացի ես նրան:—Եթէ դու չես կատարի մեր հրամանը, քեզ մահ է սպառնում:

Այն ժամանակ Պետրօվիչը հանեց րէվօլվէրը և մեզ վրա գնդակ արձակեց, վիրաւորելով մի քանի մարդիկ: Մենք ստիպված էինք պաշտպանվել և նրան գնդակահար արեցինք: Իսկապէս մենք միտք չունէինք նրա մազին անգամ դիպչել, և նա մինչև հիմա կենդանի կը լինէր, եթէ կատարէր մեր հրամանը: Ապա մենք դինամիտով թռցրինք դուռը: Այդ ժամանակ պատահմամբ սպանվեց մեր մարդկանցից մէկը, Ֆլիգել-ադիւտանտ գնդապետ Նաումովիչ: Մենք ներս մտանք թագաւորի ննջարանը: Նա դատարկ էր: Մենք վազեցինք դէպի թագուհու ննջարանը: Այնտեղ ոչ ոք չը կար: Մի ինչ-որ շշուկից, որ լսվում էր պատի ետեւից, մենք սակայն հասկացանք, որ թագաւորը թագնված է հէնց այդտեղ: Սկսեցինք բաղխել պատը և մէկ տեղում երևաց դուռը, որը տանում էր դէպի թագուհու փոքր սենեակը: Այնտեղ թագնվել էին թագաւորը և թագուհին: Եւ մեր մէջ տեղի ունեցաւ հետևեալ խօսակցութիւնը:

—Ալէքսանդր Օբրէնովիչ, հրաժարվիր գահից և ստորագրիր հրաժարման թուղթը, նա մեր ձեռքումն է: Մենք քեզ ազնիւ խօսք ենք տալիս, որ ոչ քեզ, ոչ էլ թագուհուն ոչինչ վնաս չի հասնի և որ դուք կարող էք երկուսդ էլ հանգիստ հեռանալ Սերբիայից:

—Ես տալիս եմ ազնիւ և օֆիցերական խօսք, որ ես հրաժարվում եմ գահից, բայց ես չեմ ստորագրէ թուղթը:

—Ալէքսանդր Օբրէնովիչ, դու ազնիւ և օֆիցերական խօսք չունես: Դու հարիւր անգամ խաբել ես մեզ և խախտել ես քո ազնիւ և օֆիցերական խօսքը: Երկրորդ անգամ մենք պահանջում ենք քեզանից ստորագրութիւն, իսկ յետոյ գնացէք, ուր ուզում էք:

Թագաւորը նորից կրկնեց այն, ինչ որ արդէն ասել էր:

Այն ժամանակ մենք ևս նորից կրկնեցինք մեր առաջարկութիւնը:

Երրորդ անգամն ևս թագաւորը պատասխանեց:

—Երդվում եմ օֆիցերի ազնիւ խօսքով, որ հրաժարվում եմ գահից, բայց ես չեմ ստորագրէ հրաժարական թուղթը:

Այն ժամանակ դռների վրա դիպան գնդակների ամբողջ ամպեր: Գնդակներ էին արձակում բոլորը միասին: Դուռը մաղի նման դարձաւ: Մենք կոտրեցինք դուռը: Թագաւորը մեռած էր: Նրան դիպել էր ութը գնդակ: Թագուհին ընկած էր թագաւորի կողքին և խըռռացնում էր: Նա դեռ ևս կենդանի էր: Այն ժամանակ զինուորները կրկին անգամ հրացաններ արձակեցին նրանց վրա:

—

«Нов. Время» լրագրի թղթակիցը Բէլգրադից գրում է. «Մի պատճառ էլ կայ, որ արագացրեց Օբրէնովիչների վերջին ներկայացուցչի մահը: Ալէքսանդր թագաւորը վերջերս հասկանում էր իր դրութեան խախուտ վիճակը. իր գահը փրկելու համար նա սկսեց գաղտնի բանակցութիւններ վարել Աւստրո-Ունգարիայի հետ այնպիսի յատկութեան դաշնագիր կապելու համար, որ այդ դաշնագրով Սերբիան դառնում էր աւստրիական նահանգ, որի փոխարէն Աւստրիան պարտաւորվում էր պաշտպանել Ալէքսանդր թագաւորի տատանվող գահը: Ի միջի այլոց խոստացված էր վերջինին, որ նա պաշտօնապէս կընդունվի Դրագա թագուհու հետ միասին Կայսրից՝ Վիէննայում: Դրանով Ալէքսանդր թագաւորը մտածում էր վերականգնել իր հեղինակութիւնը Սերբիայի ազդեցիկ շրջանների մէջ: Արդեօք կընդունէր նրան յիրաւի իր կնոջ հետ միասին Ֆրանց-Յովսէփ կայսրը, թէ չէ,—դա ուրիշ հարց է: Այդ բանակցութիւնների մէջ միջնորդներ էին Բէլգրադի աւստրո-ունգարական դեսպան պ. Դումբա և նրա անձնական քարտուղար պ. Պետրօնէվիչ:

«Ի հարկէ, այդ բանը գաղտնի չէր կարող մնալ աւելի լուրջ և ազդեցիկ քաղաքական գործիչների և սերբիական հայրենասէրների համար, նրանք պետական մեծ վտանգ տեսան այդ ձգտումների և Ալէքսանդր թագաւորի դիտաւորութիւնների մէջ»:

—

Սերբիական երիտասարդ օֆիցեր Իվանովիչ, ինչպէս հաղորդում է «Times» լրագրի Բէլգրադի թղթակիցը, պատկանում էր դաւադիրների խմբին Ալէքսանդր թագաւորի դէմ, բայց մայիսի 28-ի սարսափելի գիշերը չեկաւ արքայական պալատը դաւադրութիւնը իրագործելուն աջակցելու համար:

Կիրակի, յունիսի 1-ին, նա դատի կանչվեց աւագ օֆիցերների առաջ: Նա բացատրեց, որ մայիսի 28-ի գիշերը պալատ չեկաւ այն պատճառով, որ իրան համար անտանելի կերպով խորը քնել էր: Դատաւորները յայտնեցին Իվանովիչին, որ նա լաւ կանէ, եթէ ինքն կը սպանէ իրան, որովհետև հակառակ դէպքում մահվան պատժի կենթարկվի օֆիցերական դատի դատավճռով: Իվանովիչ գերադասեց անձնասպանութիւնը և յունիսի 2-ին անձնասպանութիւն գործեց:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Սօցիալ-դէմօկրատների կուսակցութեան աջողութիւնները պարլամենտական վերջին ընտրութիւնների ժամանակ եռանդով քննադատվում են գերմանական մամուլի օրգանների կողմից: «Norddeutsche All. Zeit.» լրագիրը, որ սերտ յարաբերութիւններ է պահպանում պաշտօնական շրջանների հետ, հրաւիրում է բոլոր կուսակցութիւններին միանալ՝ ընդհանուր մաքառումն սկսելու սօցիալ-դէմօկրատների կուսակցութեան դէմ: «Իրերի ներկայ դրութեան ժամանակ,—նկատում է լրագիրը,—բոլոր կուսակցութիւնները իրանց պարտքը պէտք է համարեն միանալ՝ ընդհանուր հակառակորդի դէմ կռուելու համար: Մի կողմ թողնելով միւս բոլոր տարաձայնութիւնները, պէտք է կրկնաքուէարկութեան ամեն մի դէպքում միաբան ձայն տալ սօցիալ-դէմօկրատների թեկնածուների դէմ, որտեղ էլ դրած լինեն նրանք իրանց թեկնածութիւնը: «Reichsbote» լրագիրը նկատում է, թէ սօցիալ-դէմօկրատների ունեցած աջողութեան բացատրութիւնը ժողովրդի դժգոհութեամբ, որ նա ցոյց է տալիս վերջին ժամանակ, ճիշդ չէ: Լրագրի կարծիքով, այդ աջողութիւնը բացատրվում է նրանով, որ գերմանական ազգաբնակութիւնը երկիւղ է կրում այժմ կաթօլիկութեան ուժեղանալուց: Պահպանողական լրագիրների մեծամասնութիւնը հրաւիրում է ժողովրդին կռուելու ծայրահեղ կուսակցութիւնների դէմ: «Vorwärts» լրագիրը յայտնում է իր ուրախութիւնը դէմօկրատների վերջին աջողութիւնների առիթով: Նա տպագրել է մի յօդուած հետևեալ վերնագրով. «Բերլինը սօցիալ-դէմօկրատների կուսակցութեան գլխաւոր քաղաքն է. Գերմանիան սօցիալ-դէմօկրատական պետութիւն է»: Այս յօդուածում, ի միջի այլոց, գրված է. «Բերլինը կտրեց իր բոլոր կապերը ռէակցիայի հետ և դարձաւ սօցիալ-դէմօկրատների գլխաւոր քաղաք: Սօցիալ-դէմօկրատները գրաւեցին նրա հինգ ընտրողական շրջանները հէնց առաջին քուէարկութեան ժամանակ: Գերմանական ժողովուրդը ընտրութիւնների օրերում յայտնեց իր խիստ բողոքը ռէակցիայի դէմ, որ թագաւորում է վերջին ժամանակ Գերմանիայի ներքին քաղաքականութեան մէջ»: «Berl. Tageblatt նկատում է, որ ազատամիտները պարտութիւն կրեցին, որովհետև նրանք միաբան չէին գործում: Ազգային ազատամիտները և կաթօլիկական կենտրոնը կը պահեն իրանց տեղերը ռէյխստագում: Լեհական արմատականների ջանքերը աջողութեամբ պսակվեցին Վիրտէմբէրգում: Պահպանողականները պահեցին իրանց տեղերը Պրուսիայի արևելեան նահանգներում և Պօմերանիայում:

—«С. П. Вѣд.» լրագրում տպագրված էր մի թղթակցութիւն Ուսկիւբից, որի մէջ հաղորդված էր, թէ երբ Սկօպիայի բօլգարական միտրօպօլիտ Սինէսակի դրամական մեծ պարգև է խոստանում այն մարդուն, որ կը սպանէ սերբիական միտրօպօլիտ Ֆիրմիլեանին: Այս տեղեկութեան առիթով բօլգարական սինօդի օրգան «Църковенъ Вѣстникъ» լրագիրը ասում է, թէ ոչ միտրօպօլիտ Սինէսակի և ոչ ոք բօլգարներից երբէք չէ մտածել անգամ սպանելու սերբիական միտրօպօլիտին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

12 յունիսի

ԿԻԵՎ: Ժամանեց Վրաստանի սրբազնագոյն էկզարխ Ալէքսէյը և այսօր ուղևորվում է դէպի Պետերբուրգ:

ԼՈՆԴՕՆ: Համայնքների ժողովը երրորդ ընթերցանութեամբ ընդունեց ֆինանսների բիլլը—առանց քուէարկութեան:

ՍԱԼՕՆԻԿ: Սալօնիկի վալին ընդունեց չուեդական երկու օֆիցերների, որոնց յանձնված է Ռումելիայի ժանդարմերիայի վերակազմութիւնը:

ՎԻԷՆՆԱ: Աւստրօ-ունգարական համաձայնութեան համար ընտրված մասնաժողովը վերջացրեց մաքսային և առևտրական միութեան նախագիծը:

ԼՕՆԴՕՆ: Ժամանեց եգիպտական խեդիվը: Նրան դիմաւորեցին թագաւորի ներկայացուցիչը և լորդ Լանդսդօունը:

ԼՕՆԴՕՆ: Համայնքների ժողով. պարլամենտի քարտուղար Արնօլդ Ֆօրստերը յայտնում է, որ ծովային վարչութիւնը տեղեկութիւն չունէ, թէ ռուսաց կառավարութիւնը մտադիր է ուժեղացնել իր նաւատորմը Հեռաւոր Արևելքում և մեծացնել իր զինուորական ուժերը Սև ծովի վրա: Հին նաւերին փոխարինելու համար դէպի Հեռաւոր Արևելք նոր նաւեր ուղարկելը ռուսաց կառավարութեան սովորական ձևն է: Ասում են, որ Ռուսաստանը մտադիր է Նիկօլաեվում և Սևաստօպօլում շինել 2 նոր զրահակիրներ՝ իւրաքանչիւրը 1,200 տօնն, նաև մի քանի ուրիշ նաւեր Սև ծովի վրա:

ԲԷԼԳՐԱԴ: Զարիկօվը Ավվակումովիչի միջոցով ներկայացաւ թագաւորին, որից յետոյ ինքն էլ ներկայացրեց Դումային:

ԲԷԼԳՐԱԴ: Ժամը 9-ին թագաւորը Ավվակումովիչի հետ կառք նստած, պալատական բոլոր ծառայողների ուղեկցութեամբ գնաց սկուպշչինա, որտեղ պատգամաւորների և սենատօրների առաջ սովորական կարգով երդվեց սահմանադրութեանը: Թագաւորը հրատարակեց մի հրովարտակ, որով խոստանում է խիստ սահմանադրական թագաւոր լինել: Արտաքին քաղաքականութեան մասին հրովարտակում ասված է: «Հաւատարիմ մնալով սերբ ժողովրդի և իմ պապերի աւանդական սովորութեանը, ես արտաքին քաղաքականութեան մէջ հետևելու եմ սերբ ժողովրդի աւանդական ձգտումներին և մի և նոյն ժամանակ պահպանելու եմ այն բարեկամական յարաբերութիւնները, որոնք պահանջվում են եւրօպական խոստումով,—մանաւանդ հարեան ազգերի վերաբերմամբ»: Երդումից յետոյ տեղի ունեցաւ զօրահանդէս: Ժամանակաւոր կառավարութիւնը խնդիր է տալու հրաժարականի մասին:

ՎԻԷՆՆԱ: Խէդէրվարին յանձնարարված է նոր կաբինէտ կազմել: Նա վերադառնում է Բուդապեշտ:

ԲԷԼԳՐԱԴ: Ժամը 9-ին և 20 րօպէին թագաւորը մինիստրների և միտրօպօլիտի ուղեկցութեամբ եկաւ սկուպշչինա և ուխտեց միտրօպօլիտի կարդացած երդումի առաջ: Դրան հետևեցին ցնծագին բացականչութիւններ՝ «ЖИВІО»: Միտրօպօլիտի օրհնութիւնից յետոյ ներկայ եղողները երգեցին «երկար տարիներ» և թագաւորը փակեց ժողովը «Աստուած ձեզ հետ, եղբայրներ»—խօսքերով և գնաց զօրքերին նայելու:

ԲԵՐԼԻՆ: «Frankhfurter Zeitung»-ի ասելով թիւրքերը գրաւեցին Դուբնիցայից դէպի Կիւստենդիլ տանող ճանապարհի վրա իշխող սահմանակէտը՝ երկու հրոսակախմբերի հալածելու պատճառաբանութեամբ: Թիւրքական զօրքն ունի չորս բատալիօն հետևակ զինուորներ, 25 թնդանօթ և չորս էսկադրօն ձիաւորներ:

13 յունիսի

ԿԻԼ: Վիլհելմ կայսրը այցելեց ծովապետ Կօտտօնի հրամանատարութեան տակ եկած ամերիկական երեք նաւերից մէկը—«Կերզարդէ»:

ԲԷԼԳՐԱԴ: Թագաւորը հաղորդեց միապետներին և պետութիւնների գլխաւորներին իր գահակալութեան մասին: Թագաւորը մտադիր է Ալէքսանդր թագաւորի մարմինը հանդիսաւոր կերպով թաղել: Լրագիրների ասելով, թագաւորը ներում շնորհեց քաղաքական յան-

ցաւորներին և տպագրական խօսքով յանցանք կատարողներին. բացի դրանից քչացրեց ընդհանուր յանցանքների համար մեղադրվածների պատիժը։

ՍՕՖԻԱ. Լրագիրները ճիշդ են համարում այն լուրը, թէ Թիւրքական զօրքերն անցել են սահմանագիծը։ Պատճառը այն էր, որ նրանք ուզում էին վերցնել այն Թիւրք զինւորի դիակը, որը անցել էր սահմանը և բուլղարական հողի վրա սպանվել։ Կառավարչական շրջաններում ասում են, որ Նաչեվիչը մի անգամ էլ կը գնայ Կ. Պօլիս, իբրև պաշտօնական անձնաւորութիւն՝ մակեդօնական բարենորոգումների մասին Բ. Դրան հետ բանակցութիւնները նորոգելու համար։ Իշխանը համոզեց մինիստրութեանը, որ նա չը պնդէ այն ենթադրութիւնը, թէ պաշտօնակատար անձերի մասին օրէնքը պէտք է փոխվի։ Այդ ճանապարհով, ինչպէս ենթադրում են, կը վերանան այն Թիւրիմացութիւնները, որոնք քիչ էր մնում մինիստրական կրիզիս առաջացնէին։ Օրէնքի փոփոխութեամբ մինիստրութիւնը աչքի առաջ ունէր գործողութեան ազատութիւն ստանալ՝ ծառայող անձերին արձակելու և նրանց վրա ազդելու համար։

Կ. ՊՕԼԻՍ. Անատօլիական երկաթուղու վարչութիւնը ներկայացրեց Բ. Դրան հաստատութեանը Կօնիա-Էրէգլիի գծի վերջնական յատակագծերը։

ԲԷԼԳՐԱԴ. Սկուպշչինայում Թագաւորը կըրկնեց երդման խօսքերը միտրօպօլիտի ետեւից։ Բանիցեան դաշտում տեղի ունեցող զօրահանդէսին Թագաւորը գեներալի համազգեստ ունէր Լազարի շքանշանով։ Ներկայ էին ռուսաց և աւստրիական զինւորական գործակալները։— Թագաւորի պրօկլամացիան հրատարակված է։ Ժամանակաւոր կառավարութիւնը հրաժարական տուեց, բայց Թագաւորը հաստատեց կաբինէտը նախկին կազմով։ Հեղինակաւոր շըրջաններում Ավվակումովիչի մինիստրութեան, պահպանութիւնը պատճառաբանվում է նրանով, որ սկուպշչինան հաւանութիւն տուեց կառավարութեանը։ Ժամանակով մօտակայ ընտրութիւնները նոր միջոց կը տան ազգաբնակութեան կարծիքը յայտնելու համար։ Դիպլօմատների ընդունելութիւնը կը կայանայ յունիսի 13-ին. ներկայ կը լինեն Զարիկով և Դումբա։—Հանդէսներն աւարտվեցին ներկայացմամբ, որին ներկայ էր շատ հասարակութիւն։ Ներկայ եղողների Թւում կային Զարիկով և Դումբա ամուսինների և միսսիայի անդամների հետ միասին։ Թագաւորն ընդունվեց «Ժիվիօ»-ի աղաղակներով։ Նրա աջ կողմը նըստած էր Ավվակումովիչ, ձախ կողմը—Կալվիչ։ Մօտ 11 ժամին Թագաւորը թատրօնից հեռացաւ «Ժիվիօ» բացագանչութիւնների ուղեկցութեամբ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՑԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Գուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր բացի կիրակի օրերից։
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզաուղ. հիւանդ.
ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։
Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ն. Ն. ՌՕՍՏՕՄԲԷԿՕՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. և մորթու հ. (էլեկտրաբուժ.)։
Գ. Ս. ԽՎԻ—6—7 ժ. նեարդային (էլեկտրաբուժ) ներքին և վեներական հ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—7½—8 ժ.
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Ց. ԱԽՎԼԵԴԻԱՆԻ—ատամն. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿՕՆՍԻՍՏՕՐԻԱՅԻ ՀԱՄԱՐ
ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ
Ցանկացողները թող խնդրագրով դիմեն Կօնսիստօրիային։ Դիմողները պարտաւոր են իմանալ հայերէն և ռուսերէն։
Անդամ Կօնսիստօրիայի՝
3—6 Թադէոս քահ. Կորժենեան

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆ
Թիֆլիսի Հակա-ալկօհօլական ընկերութեան Հաւլաբարի բաժանմունքի Մուրաշկօի թատրօնում,
Կիրակի. յունիսի 15-ին
Հայ թատրասէրները, բարեհաճ մասնակցութեամբ տ. Զաբէլի և պ. Ամօ-Խարազեանի
Կը ներկայացնեն
I
առաջին անգամ հայերէն լեզուով
ՊԱՏԺՎԱԾԸ
կամ
ԿՆՈՋ ԱՆՀԱՒԱՏԱՐՄՈՒԹԻՒՆԸ
Դրամա 2 գործ. փոխադ. Մ. Գուլազեանի
Անցքը պատահում է Թիֆլիսում։ Առաջին և երկրորդ գործողութեան մէջ անցնում է երկու տարի
II
200,000
Վօդ. 1 գործ. հեղ. Տէր-Սարգսեանի
Սկիզբն է ճիշդ 11 ժամին առաւօտեան
Տեղերի գինը 40-ից մինչև 10 կօպէկ։
Խաղամիջոցներին կը նուագէ երաժշտական խումբը։ Թատրօնին կից գտնվում է բուֆէտ։
1—2

ՄԻ ԿՐԹՎԱԾ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ
ընտիր րէկօմենդացիաներով, ցանկանում է գտնել առևտրական գործակալի պաշտօն Թիֆլիսի, Երևանի, Ալէքսանդրօպօլի, Ղարսի և Կովկասի այլ քաղաքների առևտրական տների մէջ։ Համաձայն է լինել և կառավարիչ վերոյիշեալ քաղաքներում։ Դիմել մինչև յունիսի վերջը։
Հասցէն՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում։ 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Աւագների խորհուրդը որոշել է այս տարվայ յուլիսի 1-ից կատարել գրադարանի գրքերի ստուգութիւն։ Ստուգութիւնը աջողութեամբ կատարելու համար գրքերի տալը յիշված Թւից դադարեցնվում է մինչև ստուգութեան վերջանալը. գրքերի ընդունելութիւնը կը լինի միշտ։
1—3

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԲԱԳՐԱՏ ԱՂԱԲԱԼԵԱՆՑԻ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
Գինն է 30 կօպէկ
Գումարով գնողներին լինում է զիջում։
Դիմել՝ Александрополь, Баграту Агабалянцу. (շ.) 3—3

ԲԺԻՇԿ
Պ. Մ. ԱՖՐԻԿԵԱՆ
կազմում է խորհուրդներ տեղիս պրօֆէսօրների հետ՝ Վիէննա եկող հիւանդների համար։
Dr. Med. Paul Afrikian. Wien. VIII., Langegasse, 60, Thur 1. (շ.) 20—35

Լոյս տեսան
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՆՑԻ
«Կեանքի ռոմանից» վէպիկ . . . . 25 կ.
«Լօխմանի հէքիմը» պատկեր. . . . 8 »
«Էմիլ Զօլա» տեսութիւն. . . . . 5 »
Վաճառվում են գրավաճառանոցներում։ Գըրքերի պահեստը «Գուտտէնբերգ» գրավաճառանոցում։ 3—3

ԵՒՊԱՏՕՐԻԱՅԻ ծխական դպրոցի համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
հրջանաւարտ Ներսիսեան դպրոցի, 400 րուբլի ռոճիկ և սենեակ։ Ցանկացողները թող բարեհաճէին դիմել հետևեալ հասցէով։
Евпаторія, ктитору П. Я. Сеферову.
10—25 Պօղոս Սէֆէրեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
յայտարարում է, որ նա որոնում է բնակարաններ քաղաքային երկու դպրոցների և կանանց պրօֆէսիօնալ արհեստանոցի համար 1, 2, 3, 4 և 5 ոստիկանական քաղաքամասերի շրջանում։
Դիմել մանրամասնութիւններ իմանալու համար Քաղաքային Ուպրավայի I բաժանմունքը։ 2—3

Թիֆլիսի Զինուորական Շինարարական Մասնաժողովը
յայտնում է, որ յունիսի 18-ին, առաւօտեան 10 ժամին, նրա նախագահի բնակարանում (Սուգերնայա փողոց, № 68) նշանակված է աճուրդ՝ կապալով տալու. 1) ներկարարական աշխատանքներ՝ սեփական ներկերով, 2) քարտաշտակելու աշխատանքներ՝ կապալառուի նիւթեղէններով (մօտ 2300 քառ. սաժէն) և 3) ապակի դցելու աշխատանքներ՝ կապալառուի նիւթեղէնով, բացի ապակուց (մօտ 1500 քառ. արշին)։
Յիշված աշխատանքների կատարման մանրամասնութիւնը կարելի է իմանալ մասնաժողովի գործավարի մօտ (Ճավճավաձէի փող., № 21)։
Այն անձինք, որոնք ցանկանում են մասնակցել աճուրդին, պէտք է ունենան անցագիր կամ վկայութիւն իր անձի մասին և ներկայացնեն գրաւական 10%-ի չափով այն գումարի, որով վերցնվում է կապալը։
Գրաւականը կարող է լինել փողով կամ արժէթղթերով, որոնք ընդունվում են պետական կապալներում։ 1—1

„ԱՄԲՈՂՋ ԿՈՒՐՍԸ ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ"
միակ հայերէն ձեռնարկով, առանց ուսուցչի օգնութեան կարելի է սովորել՝ պարզ, կրկնակի իտալական և բոլոր առևտրական ճիւղերին յարմարեցրած ձևերը—900 մեծադիր երեսներից բաղկացած։ Բաժանորդագինն է մինչև լոյս տեսնելը 3 ր. լոյս տեսնելուց յետոյ՝ 4 ր.
Դիմել՝ Թիֆլիսում «Գուտտենբէրգ» գրախանութին, ուրիշ քաղաքներից՝ Тифлисъ, Артемію Ивановичу Петросіяну, Кукійско-Норашенское училище. 2—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ԼԷՕ
ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Երկրորդ հատոր
(551+VIII երես, 13 պատկերով)
Բովանդակութիւն.—1) «Մշակի» առաջին տարիները (1872—1876).—«Նշանաւոր Շրջան» (1876—1878, Արևելեան հարց, ռուս-Թիւրքական պատերազմ)։
Այս հատորը կուղարկվի միայն այն բաժանորդներին, որոնք լիովին վճարել են իրանց բաժանորդագինը։ Մաս-մաս վճարող բաժանորդներին խնդրում ենք ուղարկել իրանց վրա մնացած մասը։
Երրորդ հատորը լոյս կը տեսնէ աշնանը։
ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
Բաժանորդագինն է երեք հատորի համար 3 րուբլի, ճանապարհածախսով 4 րուբլի։ ԿԱԶՄԱԾ 4 րուբլի, ճանապարհածախսով 5 րուբլի 20 կօպ.
Հատորները առանձին-առանձին չեն ծախվի։ Բոլոր երեք հատորները լոյս տեսնելուց յետոյ, գինը կը բարձրացնվի։ Վերադիր վճարով և մաս-մաս բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։
Թիֆլիսում բաժանորդ գրվել կարելի է. 1) Հեղինակի մօտ, «Մշակի» խմբագրատանը և 2) «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում։
Օտար քաղաքացիները դիմում են. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ»։
ԲԱԳՈՒՈՒՄ բաժանորդ կարելի է գրվել պ. Գրիգոր Տէր-Յովհաննիսեանի մօտ, Ա. Ծատուրովի գրասենեակում և «Պրօմէթէուս» գրավաճառանոցում։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ՆԱԴԵԺԴԱ"
ծովային, գետային և ցամաքային ապահովագրութեան, ապրանքների տեղափոխութեան և գոյքերը կրակից ապահովագրելու համար։
ՀԻՄՆՎԱԾ Է 1847 ԹՒԻՆ
Հիմնական դրամագլուխը . . . . . 1,650,000 րուբլի
Պահեստի դրամագլուխը . . . . . 2,664,808 »
I. ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.
Աւելի քան 300 գործակալութիւններ Եւրոպական Ռուսաստանի, Կովկասի, Միջին Ասիայի, Սիբիրի եւ Հեռաւոր Արեւելքի բոլոր նշանաւոր տեղերում, նոյնպէս եւ ներկայացուցիչներ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներում։
Տեղափոխութիւն ամեն տեսակ բեռների եւ իրերի, որոնց ընդունելութիւնը եւ յանձնումը կատարվում է թէ տանը եւ թէ պահեստներում ու խանութներում։
Յանձնումն բեռների ուղարկողների կողմից առաջարկված պայմաններով (վերադիր [illegible] ուղարկողների, դրամի փոխադրութիւն (переводъ) բեռները յանձնելու տեղը հասցնելու համար եւ այլն)։
Ապահովութիւն բեռների արտօնեալ պայմաններով առաջման տեղերում՝ ապահովագրելով նրանց պահեստներում, որի համար շատ կէտերում կան ընդարձակ պահեստներ, յատկապէս բեռներ պահելու համար։
II. ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
Սեփական մարդատար, ապրանքատար եւ ձգող շոգենաւեր, ծովային եւ գետային նաւեր (70 նաւ.)։
Բեռնակիր եւ մարդատար նաւերի պարբերական հաղորդակցութիւն Վոլգա գետի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Րիբինսկից մինչեւ Աստրախան եւ Կասպից ծովի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Աստրախանից մինչեւ Պարսկաստանի ափերը։
Ամենաընդարձակ պահեստներ Նիժնիում (սիբիրական նաւամատոյցի վրա), Աստրախանում, Բագւում եւ Կրասնօվօդսկում։
Բեռները անընդհատաբար ուղարկելու համար ընկերութեան շոգենաւագնացութիւնը համաձայնութիւն է կապել երկաթուղիների հետ։ Այն ապրանքների տեղափոխութեան համար, որոնք ուղարկվում են Ռուսաստանից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Ռուսաստան, գոյութիւն ունի առանձին, բացառիկ արտօնութիւններով, համաձայնութիւն Պարսկական ապահովագրական եւ տեղափոխութեան ընկերութեան հետ։
III. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ։
ա) Ապահովագրութիւն բեռների, որոնք տեղափոխվում են թէ ցամաքային և թէ ջրային ճանապարհներով (ծովերով և գետերով)։
բ) Ապահովագրութիւն կրակից ամեն տեսակ գոյքերի։
գ) Ապահովագրութիւն ամեն տեսակ դժբաղդ դէպքերից ճանապարհին ամեն տեսակ նաւերի, շոգենաւերի, [illegible], վագոնների և վագոն-ցիստերնների։
դ) Ապահովագրութիւն թանգագին իրերի և արժէքաւոր թղթերի, որոնք ուղարկվում են փոստով, ցամաքային և ծովային ճանապարհներով, համաշխարհային փոստային դաշնակցութեան բոլոր կէտերի մէջ։
Ապահովագրութիւններ ընդունվում են ինչպէս վարչութեան, այնպէս էլ ամեն տեղ ընկերութեան բոլոր գործակալութիւնների մէջ։
Բացի տեղափոխութեամբ պարապող գործակալութիւններից, կրակից ապահովագրելու գործերով մասնաւորապէս զբաղվում են էլի ուրիշ 350 գործակալութիւններ։
Ս. Պետերբուրգի ընկերութեան վարչութիւնը գտնվում է Ս. Պետերբուրգում, Ադմիրալտէյսկի պրօսպէկտի վրա, № 10-րորդ տանը։
Լիազօրներ—ծովային շոգենաւագնացութեան համար՝ Բագւում, գետային շոգենաւագնացութեան համար՝ Նիժնի-Նովգորոդում։
Թիֆլիսի գործակալութիւնը—Դվորցովայա փողոցի վրա, վրաց ազնուականների տանը։ Տելեֆօն № 108
(Ժ. ա. Կ.) 95—120